

[Whitehead: „Filosofie je pokus vyjádřit nekonečnost vesmíru omezenými výrazy jazyka“]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1999](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1999](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 5. 4. 1999

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 5. 4. 1999

[Whitehead: „Filosofie je pokus vyjádřit nekonečnost vesmíru omezenými výrazy jazyka“]

Whitehead se kdesi vyjádřil (v *Autobiografických poznámkách*, česky 3581, s. 18), že „filosofie je pokus vyjádřit nekonečnost vesmíru omezenými výrazy jazyka“. To je sice na první poslech pěkná myšlenka, ale má velkou vadu v tom, co zamlčuje a co zároveň svou vlastní formulací také – byť nechtěně – vyrazuje: jde právě jen o omezenost jazyka, nikoliv o omezenost LOGU (což můžeme někdy přeložit – pro odlišení – jako „řeč“). Ono totiž jde o to, že nemůžeme nic vědět a snad ani tušit o nějaké nekonečnosti vesmíru, ani o omezenosti jazyka, ani o ničem jiném podobném, dokud se (jako nemluvňata) nenaučíme mluvit, dokud se nenaučíme myslet (myšlením, které je jazykově strukturováno), či jinak řečeno: dokud se nám nezdaří zatáhnout nejružnější skutečnosti a celé oblasti, regiony skutečností, a dokonce nejsoucen a neskutečností, všelijakých našich představ i vymyšleností, konstrukcí a myšlenkových modelů do rámce jazyka, ale prostřednictvím určitého jazyka do světa řeči, do světla smysluplnosti a vůbec toho, co nějak dává smysl, čeho smysl lze pochopit. Nekonečnost skutečného světa je na pováženou, neboť nevíme, zda je opravdu nekonečný – všechno se zatím zdá nasvědčovat, že je konečný v čase i v prostoru (navzdory tomu, že jeho superobří dimenze přesahují naši představivost). Jedna věc je však jistá, že ona obrovská rozmanitost, strukturovanost a rozsáhlost může a musí být stále dál postupujícím poznáváním vtahována do jazyka, má-li mít jakákoli naše myšlenka, jakýkoli náš soud nějaký smysl. Dokonce i tam, kde něco neznáme, to musíme jako neznámé vtáhnout do světa řeči a dokonce do jazyka, abychom o tom mohli něco říci a abychom si o tom mohli něco pomyslet, třeba jen to, že o tom málo víme nebo dokonce nic nevíme – i o tom, že o něčem nic nevíme, můžeme a dokonce sókratovsky máme a musíme vědět.

(Písek, 990405-1.)